

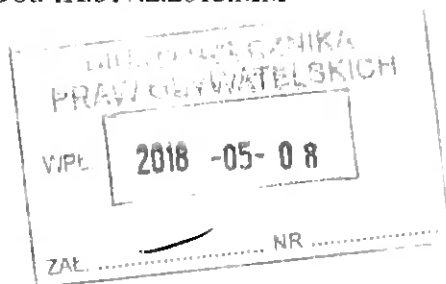
Warszawa, dnia 27.04.2018 r.

Podsekretarz Stanu

DWOiP-I-053-28/17

Dot. IX.517.2.2015.MM

Pan
Adam Bodnar
Rzecznik Praw
Obywatelskich

Jerzy René Reński,

W nawiązaniu do pisma Pana Rzecznika z dnia 15 grudnia 2017 roku, nr IX.517.2.2015.MM, skierowanego do Pana Zbigniewa Ziobry Ministra Sprawiedliwości, zawierającego uwagi w przedmiocie funkcjonowania w praktyce nadzoru penitencyjnego, sformułowane w związku z sytuacją osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną, przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych, uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

Problematyka przebywania w zakładach karnych i aresztach śledczych osób skazanych i tymczasowo aresztowanych z niepełnosprawnością intelektualną lub chorych psychicznie pozostaje w bezpośrednim i trwałym zainteresowaniu Ministra Sprawiedliwości, czego wyrazem jest podejmowanie szeregu czynności realizowanych w ramach: zewnętrznego nadzoru administracyjnego Ministra Sprawiedliwości nad działalnością administracyjną sądów, nadzoru nad Służbą Więzienną, a także działań o charakterze legislacyjnym ukierunkowanych na poprawę obowiązujących unormowań prawnych.

Dostrzegając potrzebę wprowadzenia zmian w obszarze wykonywania orzeczeń w postępowaniu karnym, Pan Zbigniew Ziobro Minister Sprawiedliwości *Zarządzeniem z dnia 17 lipca 2017 roku powołał Zespół do opracowania projektu zmian przepisów prawa karnego wykonawczego.*

Zadaniem tego Zespołu jest dokonanie przeglądu i oceny aktualnego stanu prawnego w zakresie prawa karnego wykonawczego oraz wypracowanie propozycji niezbędnych rozwiązań legislacyjnych w tej dziedzinie, w tym także tych, które związane są z pobytem w jednostkach penitencjarnych osób z niepełnosprawnością intelektualną lub chorych psychicznie.

W skład zespołu kierowanego przez Pana Patryka Jakiego Sekretarza Stanu weszli liczni przedstawiciele doktryny specjalizujący się w prawie karnym wykonawczym, praktycy – sędziowie penitencjami i wykonawczy oraz reprezentanci Służby Więziennej.

Potrzeba przeprowadzenia przeglądu i oceny obowiązujących unormowań prawnych oraz wypracowania nowych rozwiązań legislacyjnych w sferze prawa karnego wykonawczego jest niezbędna, także w obszarze pozostającym przedmiotem wystąpienia Pana Rzecznika, o czym świadczy chociażby konieczność podjęcia prac mających na celu stworzenia podstaw prawnych dla umieszczania w szpitalach psychiatrycznych o odpowiednim stopniu zabezpieczenia osób, którym sąd penitencjarny udzielił obligatoryjnej przerwy w karze z powodu choroby psychicznej, a które stanowią bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia swojego, jak i innych osób.

W tym ostatnim przywołanym zakresie, wychodząc naprzeciw inicjatywie Rzecznika Praw Obywatelskich, powołano w Departamencie Legislacyjnym Ministerstwa Sprawiedliwości *ad hoc* zespół roboczy, który wspólnie z przedstawicielami Ministerstwa Zdrowia ma za zadanie wypracowanie rozwiązań legislacyjnych zmierzających do stworzenia podstaw instytucjonalnych oraz prawnych dla umieszczania w szpitalach psychiatrycznych osób, którym sąd penitencjarny udzielił obligatoryjnej przerwy w karze z powodu choroby

psychicznej, a które stanowią bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia swojego, jak i innych osób.

Minister Sprawiedliwości realizując swe ustawowe uprawnienia w ramach zewnętrznego nadzoru administracyjnego, i dostrzegając wagę zagadnienia poszanowania praw osób niepełnosprawnych przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych utrzymał w *Ogólnych kierunkach nadzoru administracyjnego w roku 2018 ustalonych na podstawie art. 37g § 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku Prawo o ustroju sądów powszechnych* problematykę respektowania uprawnień osadzonych osób niepełnosprawnych fizycznie lub intelektualnie oraz z zaburzeniami psychicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem stanu opieki medycznej, psychologicznej i sanitarnej, a także warunków bytowych, w jakich osoby te przebywają, w tym barier utrudniających prawidłowe funkcjonowanie osadzonych osób niepełnosprawnych.

Dostrzegając także potrzebę podniesienia poziomu realizowanych czynności z zakresu nadzoru penitencjarnego w sferze respektowania praw osadzonych osób niepełnosprawnych przewidziano także działania o charakterze szkoleniowym.

Zaproponowano, aby tematyką szkoleniową w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury objąć – w odniesieniu do realizacji czynności nadzorczych sędziego penitencjarnego w ramach sprawowanego nadzoru penitencjarnego – kwestię respektowania uprawnień osadzonych osób niepełnosprawnych fizycznie lub intelektualnie oraz z zaburzeniami psychicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem wymogów dotyczących stanu opieki medycznej, psychologicznej i sanitarnej, a także warunków bytowych, w tym barier utrudniających prawidłowe funkcjonowanie osadzonych osób niepełnosprawnych. Z uwagi na interdyscyplinarny charakter powyższej tematyki, przeprowadzenie szkolenia z udziałem sędziów penitencjarnych w ramach Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury wydaje się być najbardziej celowe i efektywne.

Nadto, w ramach corocznej narady Ministra Sprawiedliwości z Przewodniczącymi Wydziałów Penitencjarnych Sądów Okręgowych, sędziami

penitencjarnymi i przedstawicielami Centralnego Zarządu Służby Więziennej oraz Dyrektorami Okręgowymi Służby Więziennej zaplanowano omówienie w formie bloku tematycznego zagadnień dotyczących realizacji czynności nadzorczych (standardy i praktyka, w tym sposób prowadzenia czynności i źródła pozyskiwania informacji), w związku z sytuacją osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną przebywających w jednostkach penitencjarnych. Przedstawione zostaną także aktualne zagadnienia z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczące osób pozbawionych wolności z niepełnosprawnością psychiczną lub intelektualną, a także wybrane orzecznictwo sądów polskich (pion cywilny).

W tym zakresie też zostanie skierowane do wszystkich Prezesów Sądów Apelacyjnych pismo, w którym zwrócona zostanie uwaga na konieczność opierania wniosków powizytacyjnych i polustracyjnych nie tylko na dokumentacji dostarczanej przez jednostkę penitencjarną, ale także na przeprowadzaniu rozmów z osadzonymi, których sytuacja jest przedmiotem analizy.

Nadto w odniesieniu do konkretnych przypadków realizacji czynności nadzorczych, które budziły wątpliwości w zakresie jakości sprawozdań sędziów penitencjarnych, zwrócono się do Prezesów Sądów Apelacyjnych w Gdańsku i Poznaniu o zbadanie w ramach realizacji wewnętrznego nadzoru administracyjnego powyższego zagadnienia i przedstawienie stanowiska w tym zakresie. Analiza poczynionych przez Prezesów Sądów Apelacyjnych ustaleń i wyciągniętych wniosków wskazuje, iż dadzą one asumpt do podjęcia dalszych działań i korekt w zakresie kierunków nadzoru sprawowanego przez sędziów penitencjarnych.

Na marginesie też prowadzonych przez sędziego wizytatora Sądu Apelacyjnego w Gdańsku czynności nadzorczych zwrócono uwagę, iż trudno zgodzić się ze stanowiskiem zaprezentowanym przez Pana Rzecznika w odniesieniu do Zakładu Karnego w Czarnem, w zakresie sprzeczności wyników ustaleń sędziego penitencjarnego z ustaleniami poczynionymi przez współpracowników

RPO. Jak podkreślono bowiem, czynione ustalenia dotyczyły różnych obszarów funkcjonowania Zakładu Karnego, wprawdzie zbliżonych, bo dotyczących osób chorych z zaburzeniami psychotycznymi i psychicznymi, lecz w różnych aspektach. Zwrócono także uwagę na fakt, iż lustracja prowadzona przez sędziego penitencjarnego nie była – z założenia – tak szczegółowa i nie obejmowała zagadnienia, które było przedmiotem zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich. Nie była też przeprowadzona z tak dużym nakładem czasu i środków, jak kontrola przedstawicieli RPO. Z ramienia RPO kontrolę przeprowadzało 5 osób przez 2 dni. Natomiast jeden sędzia penitencjarny przeprowadzał lustrację w ciągu jednego dnia i to w zakresie tematycznym znacznie szerszym przedmiotowo. Ponadto, jak wskazano, brak było jakiegokolwiek sygnału (choćby w postaci skargi), aby sędzia mógł uznać, iż należy dokonać bardziej szczegółowych ustaleń.

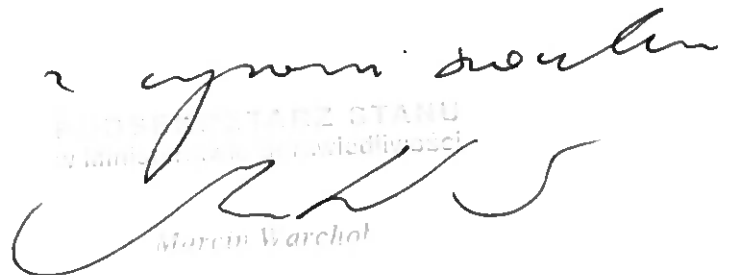
W kontekście prezentowanych uwag, Prezes Sądu Apelacyjnego w Gdańsku zwrócił też uwagę na fakt, iż żałować należy, iż informacja Rzecznika Praw Obywatelskich o nieprawidłowościach w zakresie stosowania środków przymusu (w postaci notatki) trafiła tylko do Dyrektora Zakładu Karnego w Czarnem, z pominięciem sędziego penitencjarnego, który w ramach przysługujących mu uprawnień byłby zobowiązany do podjęcia stosownych działań w ramach nałożonych na niego obowiązków (art. 32 k.k.w.). Podobne zastrzeżenia można poczynić w odniesieniu do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Przekazanie powyższych informacji po upływie 3 lat uznać należy za spóźnione, zwłaszcza w odniesieniu do Zakładu Karnego w Czarnem, gdzie warunki, w jakich stosowane są środki przymusu bezpośredniego, uległy diametralnej zmianie i poprawie.

Zauważyć także należy, iż począwszy od dnia 18 listopada 2013 roku w okresach półrocznych Ministerstwo Sprawiedliwości dokonuje analizy otrzymywanych z Centralnego Zarządu Służby Więziennej danych dotyczących osób osadzonych z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną, która stanowi następnie podstawę do zwracania się do Prezesów Sądów Apelacyjnych

z wnioskiem o zbadanie w trybie nadzoru penitencjarnego legalności i prawidłowości osadzenia tej kategorii osób w podległych jednostkach penitencjarnych.

Podkreślenia wymaga także fakt, iż systematycznie, w cyklach 6-miesięcznych, dokonywana jest w Ministerstwie Sprawiedliwości analiza danych przedstawianych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej w zakresie sytuacji osób osadzonych oczekujących na wykonanie orzeczonego środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym. W tym zakresie wszelkie przypadki mogące świadczyć o przedłużającym się okresie przyjęcia do zakładu psychiatrycznego podlegają, w oparciu o dane przedstawiane przez Prezesów Sądów Okręgowych i Rejonowych, analizie i ewentualnemu ustaleniu przyczyn opóźnień.

Przedkładając Panu Rzecznikowi powyższe stanowisko, pragnę wyrazić przekonanie, iż realizowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości czynności przyczynią się do podniesienia standardów w sferze respektowania praw osób z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną osadzonych w jednostkach penitencjarnych.

RZECZNIK
W STANIE STANU
W MINISTERSTWIE SPRAWIEDLIWOŚCI
Marcin Warchol

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI

Departament

Wykonania Orzeczeń i Probacji

00-200 Al. Wolności, 21. Urszów, Kdz. 21

Centrum tel. (22) 25 12 082

DLWiP-I-053-78/17P
180215-00381

dot. IV. 517. 2. 2015. NM

BIURO RZĘDZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH

WPL. 2018 -05- 0 8

ZAL. .... NR .....

Pen

Adam Bodner

Rzennik Praw Obywatelskich

AI Solidarności 77

OO-OPD Warszawa